

Aktor cyrkowy

343502

Inna nazwa zawodu: nie występują

Zadania i czynności

Aktor cyrkowy - Aktor cyrkowy - od greckiego słowa „akrobates” - jest artystą sztuki cyrkowej demonstrującym publiczności trudne ćwiczenia gimnastyczne, wymagające dużej zręczności i sprawności fizycznej. Głównym zadaniem akrobaty jest twórcza realizacja koncepcji artystycznych reżysera, scenografa i choreografa w ramach prezentowanej przez siebie specjalności.

Aktor cyrkowy powinien opanować do perfekcji ćwiczenia gimnastyczne, wchodzące w skład wybranej przez siebie formy występu artystycznego (tzw. numeru). Wiąże się to z wielokrotnym powtarzaniem ćwiczeń podczas zajęć treningowych.

W zawodzie akrobaty istnieją specjalizacje. Każdy Aktor cyrkowy lub grupa akrobatyczna zajmuje się wybranym rodzajem ćwiczeń. Może to być akrobatyka, gimnastyka, żonglerka czy ekwilibrystyka.

Miejszem pracy akrobaty jest cyrk. Aktor cyrkowy występować może bez przyrządów, na przyrządach oraz z przyrządami i przyborami. Te przyrządy i przybory nazywamy rekwizytami. Do najbardziej znanych rekwizytów zaliczamy: trapez, liny pionowe, poziome, ukośne i luźne, trampolinę, czyli batut, ścieżkę sprężystą do skoków akrobatycznych oraz wałki, drabiny, monocykle, persze, kółka i maczugi.

Do ćwiczeń indywidualnych wykonywanych przez akrobatę należą: salta, przewroty, przerzuty, stania na rękach, mostki, elementy gibkościowe itp. Elementy te mogą być wykonywane zespołowo i wtedy mówimy o grupie akrobatycznej. Grupy akrobatyczne wykonują swój repertuar w parterze (skoki akrobatyczne, piramidy, żonglerka piłeczkami i maczugami, skoki z deski akrobatycznej lub ekwilibrystyka na kuli czy drabinie) lub w powietrzu na znacznej wysokości (przeskoki z jednego przyrządu na drugi, chodzenie po linie, ewolucje na trapezie itp.).

Praca wykonywana przez akrobatę może mieć charakter statyczny - i wtedy występują takie ćwiczenia jak piramidy, stania na rękach, balans perszem - lub dynamiczny, jak skoki na trampolinie, jazda na motocyklu z różnymi ewolucjami czy ćwiczenia na ruchomym trapezie. O podjęciu pracy w zawodzie akrobaty decydują umiejętności i sprawność fizyczna.

Aktor cyrkowy - Iluzjonista to człowiek otoczony nimbem tajemniczości. Wypowiadając jedno magiczne słowo, potrafi wyczarować z laski kwiaty, pusty kielich napełnić winem lub wyjąć królika z cylindra. Wszystko po to, by zapewnić widzom rozrywkę.

Współczesnych przedstawicieli sztuki magicznej dzielimy zasadniczo na dwie grupy: tych, którzy wykonują manipulacje i tych, którzy tworzą iluzję.

Słowo manipulacja pochodzi od łacińskiego słowa manus - ręka. Elementy pokazu oparte są na wspaniałej technice palców, prawidłowej koordynacji rąk oraz szybkości i precyzji wykonywanych czynności. Podstawowe rekwizyty to karty, piłeczki, monety,

zapałki, chustki itp. Przedmioty te pojawiają się nagle przed oczami zdumionych widzów, po czym równie tajemniczo znikają. Papieros rzucony wielokrotnie na podłogę pojawia się natychmiast za uchem artysty, w jego kieszeni lub też służy wprost z powietrza. Manipulator często dokonuje sprytnego manewru, który odwraca uwagę widza. Wiadomo, że publiczność bacznie śledzi ręce artysty, aby rozszyfrować pokazywany numer, a każdy dodatkowy ruch jest szczególnie obserwowany. Manipulatorzy potrafią to sprytnie wykorzystać, by zwrócić zaciekawienie widowni w kierunku, który jest z góry zaplanowany i potrzebny dla prawidłowego przebiegu pokazu.

Iluzja natomiast jest to pokaz różnych sztuczek, opartych z reguły na specjalnie przygotowanej do tego celu aparaturze. Rekwizyty są specjalnie skonstruowane i mają podwójne dna, podwójne przegrody, odpowiednio wmontowane i ustawione lustro. Wszystko to umożliwia iluzjonistom i jego asystentom wprowadzanie publiczności w świat tajemniczości, absurdu i magii. Ważną rolę w takich numerach odgrywają asystenci, którzy mogą w odpowiednim momencie odizolować iluzjonistę od ciekawych oczu widza, podać lub zabrać odpowiedni przedmiot. Od nich też w dużym stopniu zależy powodzenie wykonywanych trików. Oto kilka przykładowych trików związanych z iluzją.

Na oczach publiczności do klatki zostaje wprowadzona piękna dziewczyna. Następnie klatka zostaje nakryta dużą chustą i wyciągnięta wysoko pod kopułę cyrku. A po zerwaniu chusty w klatce zostaje ... lew! Widzowie, każdy na swój sposób, próbują rozwiązać zagadkę. Wariantów jest wiele, tylko, niestety, żaden z nich nie odpowiada prawdzie. Iluzjonista bowiem zazdrośnie strzeże swego pomysłu. Trudno ? tajemnica zawodowa.

Inny trik ma przede wszystkim na celu rozbawienie publiczności. Na dużą patelnię wlewa się trochę denaturatu, następnie podpala i zakrywa pokrywką. Po chwili, po zdjęciu pokrywki, z patelni wyskakuje np. żywa gęś i zaczyna biegać po scenie. Asystenci próbują ją złapać. Scenka ta zawsze wywołuje gromki śmiech i duże brawa.

Do tradycyjnych numerów iluzji należy przecinanie piłą osoby, która znajduje się w dużej skrzyni, lub też połykanie przez artystę długiego sztyletu. Oczywiście nikomu nie dzieje się żadna krzywda. A jak to się robi, pozostaje tajemnicą.

Dziś stale szuka się nowych rozwiązań w dziedzinie iluzji. Współpracuje się z inżynierami, którzy służą wiedzą i współczesną techniką. Robi się ciekawą oprawę scenograficzną, współpracuje z choreografem i reżyserem. Ciągłe obmyślanie nowych, coraz ciekawszych rozwiązań, aby zadziwić widza, co w dzisiejszych czasach nie jest najłatwiejsze.

Środowisko pracy

materialne środowisko pracy

Aktor cyrkowy wykonuje swą pracę podczas spektaklu cyrkowego. Jednakże ze względu na stale rosnące zapotrzebowanie na różnorodne formy działalności kulturalno-rozrywkowej o zróżnicowanych treściach akrobaci demonstrują swe umiejętności także podczas imprez estradowych, spektaklach artystycznych typu variétés (oraz na okolicznościowych imprezach i pokazach na wolnym powietrzu.

W zawodzie aktora cyrkowego istnieje znaczne ryzyko wypadków. Wiele ćwiczeń gimnastycznych wykonywanych jest na różnych wysokościach, na śliskich i niestabilnych powierzchniach. Stwarza to niebezpieczeństwo upadków prowadzących do stłuczeń, skręceń czy złamań, a w konsekwencji do przewlekłych chorób układu kostno-stawowego i mięśniowego.

warunki społeczne

Aktor cyrkowy prezentuje swoje umiejętności w formie opracowanego, skomponowanego w całość programu, wykonywanego indywidualnie lub w ramach zespołu artystycznego. Repertuar indywidualny nazywany jest potocznie „solówką”. Aktor cyrkowy ustawia każdy „numer” pod względem trudności i kolejności wykonywanych elementów. Następnie wspólnie z reżyserem i choreografem nadają układowi kompozycję, uwzględniając wymogi widowiskowości. Praca zespołowa wymaga współpracy wszystkich członków grupy akrobatycznej w zakresie repertuaru, sposobu i metod wykonania. W grupie akrobatycznej jedna osoba jest kierownikiem (menedżerem) i zajmuje się sprawami finansowymi, kontraktami czy kształtem artystycznym programu.

warunki organizacyjne

Czas pracy akrobata jest uzależniony od poziomu prezentowanego widowiska oraz od zapotrzebowania społecznego.

Praca może odbywać się w dzień i w nocy, a jej natężenie przypada szczególnie na dni wolne od pracy.

Praca akrobata ma charakter zrutynizowany, bez zależności organizacyjnych, a nadzór nad nią jest symboliczny.

Jako praca sezonowa, zależna jest ona od zleceń i odbywa się w różnych miejscach. Wiąże się to koniecznością częstego przemieszczania się na znacznych odległościach na terenie kraju i poza jego granicami.

Aktor cyrkowy musi dostosować swój ubiór do aktualnie prezentowanego repertuaru.

Wymagania psychologiczne

Ze względu na główne zadanie akrobata, jakim jest prezentowanie trudnych i niebezpiecznych ćwiczeń gimnastycznych, cechami niezbędnymi w tym zawodzie są: odwaga, szybka i celowa reakcja na oczekiwane sytuacje oraz poczucie odpowiedzialności za zdrowie i życie współwiczających. Cechy te zaobserwować można na przykład podczas przeskoków saltami z jednego trapezu na drugi, na którym znajduje się partner łapiący skaczącego. Aktor cyrkowy skaczący musi wykazywać się odwagą i szybkim refleksem, natomiast partner chwytający musi wykazać się szybkim refleksem i poczuciem odpowiedzialności za konsekwencje. Wiele ćwiczeń wykonywanych jest bez zabezpieczenia, co podnosi ich wartość, bo dostarcza widzowi sporej dawki emocji.

Na wyżej wymienionym przykładzie widać również, jak ważną rolę odgrywa umiejętność oceny odległości, czyli widzenie stereoskopowe w momencie przeskoku z przyrządu na przyrząd.

Niemalą rolę odgrywa koordynacja przed wykonaniem trudnych elementów. Bardzo ważną sprawnością sensomotoryczną jest zmysł równowagi. Wszystkie bowiem ćwiczenia ekwilibrystyczne opierają się na utrzymywaniu równowagi. Są to ćwiczenia na przykład na linii poziomej, ukośnej czy luźnej, na której Aktor cyrkowy musi utrzymać się przez określony czas, wykonując jednocześnie inne ćwiczenia, jak na przykład żonglowanie piłeczkami czy kótkami.

Wiele ćwiczeń wymaga kojarzenia określonych form ruchu z ustalonymi sygnałami i znakami.

Artysta sztuki cyrkowej powinien mieć również uzdolnienia aktorskie i taneczne. Wszystkie bowiem ćwiczenia wykonywane są przy muzyce w odpowiednim rytmie.

Aktor cyrkowy działając w zespole musi mieć umiejętności współdziałania z partnerem oraz podporządkowania się określonym regułom zachowania. Samokontrola, karność i świadoma dyscyplina, wtedy gdy wymaga tego zachowanie odpowiednich zasad postępowania, również nie powinny być mu obce.

Wymagania fizyczne i zdrowotne

Pracę akrobaty zalicza się do prac bardzo ciężkich. Morfologiczną bazę podstawy działalności akrobaty stanowi układ ruchu kostno-stawowo-wiązadłowy i układ mięśniowy.

Układ kostny musi być odporny na obciążenia, takie jak: naciskanie, rozciąganie i zginanie. Naciskanie występuje na przykład w momencie utrzymania piramidy wieloosobowej przez akrobatę trzymającego, rozciąganie przy wszystkich elementach wykonywanych dynamicznie (stawy pracują przy zginaniu i prostowaniu). Podczas tych ćwiczeń bardzo aktywnie pracuje cały układ mięśniowy, od którego w dużym stopniu zależy perfekcyjne wykonanie elementów akrobatycznych i gimnastycznych.

Akrobatę oprócz sprawności układu kostno-stawowo-wiązadłowego i mięśniowego powinna cechować również duża sprawność narządu równowagi oraz wysoka wydolność fizyczna.

Dobrze rozwinięty narząd równowagi pozwala na doskonałe wykonanie numeru stójkarskiego (w staniu na rękach) czy innych numerów ekwilibrystycznych. Wysoka wydolność fizyczna pozwala wykonać program artystyczny w równym tempie i z dużą swobodą, wpływając na estetykę wykonywanych ćwiczeń. Duże wymagania stawiane są również narządom wzroku, słuchu, oddychania i układowi krążenia.

Warunki podjęcia pracy w zawodzie

Wymaganym wykształceniem w zawodzie akrobaty jest ukończenie jedyne w Polsce Państwowego Studium Cyrkowego w Julinku, którego pełna nazwa brzmi:

Państwowe Studium Cyrkowe, Szkoła Artystyczna II stopnia w Julinku

Jest to szkoła pomaturalna, kształcąca ludzi nie mających wcześniej nic wspólnego z cyrkiem, a mających chęć zdobycia zawodu artysty cyrkowego. Nauka trwa 5 semestrów, po jej ukończeniu otrzymuje się dyplom artysty cyrkowego.

Istnieje również możliwość uzyskania uprawnień do wykonywania zawodu artysty cyrkowego po zdaniu egzaminu przed Państwową Komisją Egzaminacyjną Ministerstwa Kultury i Sztuki. O możliwość zdawania tego egzaminu mogą ubiegać się byli sportowcy (akrobaci, gimnastycy), którzy aktualnie są członkami grupy akrobatycznej i prezentują wysoki poziom artystyczny. W tym wypadku nie jest wymagane żadne wykształcenie.

Ze względu na częste przemieszczanie się z miejsca na miejsce pożądane jest posiadanie prawa jazdy.

Możliwości awansu w hierarchii zawodowej

W zawodzie akrobaty istnieje ograniczona możliwość rozwoju kariery zawodowej. Jedyną możliwością jest zdobycie medalu na festiwalach sztuki cyrkowej, co wiąże się z możliwością podjęcia pracy w najlepszych cyrkach świata.

Możliwości podjęcia pracy przez dorosłych

W zawodzie akrobaty mogą podjąć pracę ludzie starsi pod warunkiem, że byli aktorami cyrkowymi i mają duże doświadczenie zawodowe oraz dobry stan zdrowia. Mogą otrzymać rolę drugoplanową lub mogą zostać kierownikiem grupy akrobatycznej przygotowując numer do występów i zajmując się sprawami organizacyjnymi grupy. Dla akrobaty granica wieku jest płynna, ale nie powinna przekraczać 40 roku życia. Granica ta jest uzależniona od sprawności układu kostno-stawowo-więzadłowego i układu mięśniowego.

Możliwości zatrudnienia

Informacje będą sukcesywnie uzupełniane.

Zawody pokrewne

- kaskader
- sportowiec zawodowy
- instruktor sportu
- konferansjer
- aktor

Polecana literatura

Wadimow A., Sztuki magiczne. Warszawa, Wydawnictwo CRZZ 1970.

Wadimow A, Sztuki magiczne na scenie amatorskiej. Warszawa, Wydawnictwo CRZZ 1961.

Wadimow A., Wesoła magia. Warszawa, Wydawnictwo CRZZ 1966.

Kieres W., Magiczny stolik. Warszawa 1963.

Zieliński Z .(red.), Akrobatyka sportowa. Dwójki kobiet, Biblioteka Trenera. Resortowe Centrum Metodyczno - Szkoleniowe Kultury Fizycznej i Sportu, Warszawa, 1994.